

OZOD SHARAFIDDINOV – ADABIY TANQIDNING YANGILANISHI VA MILLIY TAFAKKUR TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI

Farg'ona davlat universiteti
filologiya fakulteti 3-bosqich talabasi
Ibrohimova Marjona

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada o‘zbek adabiy tanqidchiligida muhim o‘rin egallagan Ozod Sharafiddinovning ma’rifiy qarashlari, publitsistik uslubi, adabiyotga bo‘lgan yangicha yondashuvlari hamda milliy tafakkurni rivojlantirishdagi xizmatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, uning yosh ijodkorlar bilan ishlash madaniyati va tanqidchilik maktabi shakllanishidagi o‘rni ochib beriladi.

KALIT SO‘ZLAR: Ozod Sharafiddinov, adabiy tanqid, publitsistika, ma’rifat, milliy tafakkur, adabiyot, ziyolilar mas’uliyati, ijodkor, estetik qarashlar.

KIRISH

O‘zbek adabiy tanqidchiligi taraqqiyotida bir qancha yirik ism va shaxslar mavjud. Ular orasida Ozod Sharafiddinovning tutgan o‘rni alohida. U nafaqat iste’dodli tanqidchi, balki jamiyat fikrini uyg‘otishga qodir publitsist, ma’rifatparvar, milliy uyg‘onish g‘oyalarining faol targ‘ibotchisi edi. Uning tanqidiy maqolalarida o‘zbek adabiyotining nafaqat adabiy estetik masalalari yoritilgan, balki xalq ruhiyatiga, tafakkuriga, ziyolilarning jamiyatdagi rolga oid chuqur mulohazalar uchraydi. Sharafiddinov ijodi bugun ham dolzarb. Chunki u tanqidni adabiyotning yuragi, jamiyatning o‘ziga boqqan ko‘zlari deb bilgan. Publitsistik maqolalarida esa xalqning dardi, ziyolining mas’uliyati, ma’naviyatning o‘rni ustuvor mavzulardan bo‘lgan.

ASOSIY QISM

Ozod Sharafiddinov o‘z ijodida tanqidni bir yoqlama baholashdan, shaxsga yopishishdan yoki siyosiy buyurtmaga xizmat qilishdan qat’iy voz kechgan. U adabiy tanqidni: haqiqatni aytish jasorati, baddal aytilgan so‘z mas’uliyati, ijodkorlikka yo‘l ko‘rsatish, adabiy tafakkurni yangilash deb bilgan. Uning tanqidiy maqolalarida har bir asar

chuqur mulohaza bilan o'qilgan, yozuvchi shaxsi emas, uning ijodi tahlil markaziga qo'yilgan.

Sharafiddinovning asosiy afzalligi — adabiy tanqidni ommaga tushunarli, jonli, izchil va hayotiy tilda olib kirganidadir.

Ozod Sharafiddinovning publitsistik maqolalari o'zbek jamiyatida ma'rifat uyg'otish, fikrlash madaniyatini shakllantirish, kitobxonlikni rag'batlantirishga xizmat qilgan. Uning publitsistikasi quyidagi xususiyatlarga ega: Haqiqatni aytishdan qo'rqmaslik — u jamiyatdagi nuqsonlarni ochiq aytgan. Ziyolining mas'uliyatini ko'tarish — Sharafiddinov fikricha, ziyoli xalqning oldini yorita olishi kerak. Tarixiy xotirani tiklash — u millat o'z tarixini bilmasa, ertasi mavhum bo'lishini qayta-qayta ta'kidlagan.

Sharafiddinov publitsistikasi o'quvchini o'ylashga, baholashga, taraqqiyot uchun javobgarlikni his qilishga undaydi. Ozod Sharafiddinov o'zbek adabiyotiga ko'plab yosh iste'dodlarni yetaklab kirgan tanqidchi edi.

Uning xizmatlari orasida: yosh ijodkorlarning ilk kitoblariga so'zboshi yozib berishi; adabiy jarayonda yangi ovozlarni ko'ra olishi; tanqid orqali yo'l ko'rsatishi, tahlilni kamtarlik bilan yondashishi bor. Sharafiddinov yoshlarni tanqid qilishda ularni sindirmas, aksincha, rag'bat bilan o'stirardi.

Bugungi globallashuv davrida Sharafiddinovning tanqidiy merosi ayniqsa muhim. Chunki, jamiyatda ma'rifat va fikrlash madaniyati sustlashayotgani sezilmoqda; kitob o'qish an'analari raqamli olam ta'sirida chekinmoqda; adabiyot yangi shakllar, yangi muammolar bilan yuzma-yuz turibdi. Shunday bir paytda Sharafiddinovning ilmiy halollik, adabiy did, tanqidiy fikr mustaqilligi haqidagi qarashlari adabiy tanqidchilik uchun ustun mezon bo'lib qolmoqda.

XULOSA

Ozod Sharafiddinov o'zbek adabiy tanqidchiligi tarixida o'chmas iz qoldirgan adabiyotshunos, ma'rifatparvar va publitsistdir. Uning ijodida xalqning ruhiy dunyosi, milliy o'zlik, tafakkur madaniyati, adabiy estetik qarashlar uyg'unlashgan. Sharafiddinov o'z maqolalari bilan nafaqat adabiy jarayonning faol ishtirokchisi, balki millatni o'ylashga chorlagan ulkan ziyolidir.

Bugun uning merosi yosh avlod, adabiyot ahli, ziyolilar uchun bebaho maktab bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sharafiddinov O. Tanqidiy maqolalar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
2. Karimov N. O'zbek adabiy tanqidchiligi tarixi. – Toshkent.
3. Qo'shjonov M. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent.
4. Meliyev R. Ziyolilar mas'uliyati va adabiy jarayon. – Toshkent.
5. Matbuot sahifalarida Chop etilgan Ozod Sharafiddinov suhbatlari va maqolalari.